

НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ

ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В ЦИФРОВУ ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР

МАТЕРІАЛИ IV МІЖНАРОДНОЇ
НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ

21 червня 2024 року

**НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
«ОДЕСЬКА ЮРИДИЧНА АКАДЕМІЯ»**

**Факультет психології, політології та соціології
Кафедра психології**

*IV МІЖНАРОДНА НАУКОВО-ПРАКТИЧНА
КОНФЕРЕНЦІЯ*

**«ОСОБИСТІСТЬ ТА СУСПІЛЬСТВО В
ЦИФРОВУ ЕРУ: ПСИХОЛОГІЧНИЙ ВИМІР»**

21 червня 2024 року

Одеса – 2024

УДК 159.923.2(063)

Редакційна колегія:

Відповідальний редактор – **Аракелян М.Р.**, доктор юридичних наук, професор, проректор з наукової роботи Національного університету «Одеська юридична академія», заслужений юрист України.

Члени редколегії:

Цільмак О.М. – доктор юридичних наук, професор, професор кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ульянов В.О. – доктор медичних наук, професор, професор кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Татьянчиков А.О. – кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Лісовенко А.Ф. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія»;

Ташматов В.А. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри психології Національного університету «Одеська юридична академія».

Матеріали представлені в авторській редакції. Редакційна колегія не несе відповідальності за їх зміст.

Особистість та суспільство в цифрову еру: психологічний вимір : матеріали IV міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Одеса, 21 червня 2024 року) / за заг. ред. проф. Аракеляна М.Р. Одеса : Національний університет «Одеська юридична академія», 2024. 217 с.

УДК 159.923.2(063)

<i>Ташилатов В.А., Марущак А.П.</i> ПСИХОЛОГІЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ДОПИТУ НЕПОВНОЛІТНІХ.	183
<i>Третьякова Т.М., Івашико С.О.</i> СКЛАДОВІ ОСОБИСТІСНОГО БЛАГОПОЛУЧЧЯ В УМОВАХ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.	187
<i>Цільмак О.М.</i> ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА СФОРМОВАНOSTІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРОФЕСІОНАЛА.	192
<i>Чепурна О.Є.</i> ФОРМУВАННЯ ПСИХОЛОГІЧНОЇ ГОТОВНОСТІ ОСОБИСТОСТІ ДО РОБОТИ В КОМАНДІ ПІД ЧАС НАВЧАННЯ У ЗВО.	197
<i>Черниш М.Д.</i> БАР'ЄРИ СПІЛКУВАННЯ В ЕПОХУ ЦИФРОВІЗАЦІЇ.	201
<i>Шушко В.С.</i> ПРОБЛЕМНІ АСПЕКТИ АДАПТАЦІЇ ПІДЛІТКІВ-ПЕРЕСЕЛЕНЦІВ З ПОЧАТКУ ПОВНОМАСШТАБНОЇ ВІЙНИ В УКРАЇНІ.	205
<i>Шмаленко Ю.І.</i> ЕФЕКТИВНІ КОМУНІКАТИВНІ СТРАТЕГІЇ В КОНФЛІКТНИХ СИТУАЦІЯХ.	208
<i>Яцюк М.В., Халаман А.О.</i> ТЕОРЕТИЧНИЙ АНАЛІЗ ЕМОЦІЙНОЇ СТІЙКОСТІ ОСОБИСТОСТІ.	213

Цільмак Олена Миколаївна

доктор юридичних наук, кандидат психологічних наук, професор,

завідувачка кафедри психології

Національний університет «Одеська юридична академія».

ПРАКТИЧНЕ НАВЧАННЯ – ЗАПОРУКА СФОРМОВАНOSTІ КОМПЕТЕНТНОСТЕЙ ПРОФЕСІОНАЛА

Відповідно до Закону України «Про вищу освіту» заклади вищої освіти (надалі — ЗВО) повинні здійснювати підготовку компетентних фахівців, які, після закінчення ЗВО, змогли би безболісно приступити до виконання професійних функцій. Як відомо, освітній процес у ЗВО в основному спрямований на теоретико-практичну підготовку, яка є підґрунтям для компетентності, у той час практична підготовка за багатьма освітніми компонентами «просідає».

Кафедра психології постійно здійснює моніторинг освітньо-професійних програм за спеціальністю «Психологія» різних освітніх рівнів, для їх модернізації. У результаті вжитих заходів по удосконаленню освітньо-професійних програм, навчальний процес став більш практикоорієнтованим. Зокрема, науково-педагогічними працівниками запроваджено вісім практикумів, удосконалена практична складова багатьох навчальних дисциплін. Так, наприклад, в **рамках вивчення навчальних дисциплін:**

1. «Основи психологічного консультування», «Сімейне консультування», «Технології психологічного консультування» – здобувачам пропонується **підібрати та систематизувати певні** методи, вправи, техніки психологічного консультування, зразки необхідних матеріалів до них та тощо. Для цього в освітній процес був запроваджений дидактико-методичний комплекс: «Психологічна скриня». А на практичних заняттях, зазначених дисциплін, здобувачі вчаться проводити психологічне консультування застосовуючи різноманітні психотехнології (методи, вправи, техніки). Підготовлено

підручник: «Технології психологічного консультування»[2], метою якого є розкриття сутності методики застосування у процесі психологічного консультування різноманітних психотехнологій (методів, прийомів, вправ, технік та ін.).

2. **«Психодіагностика»** – здобувачам пропонується створювати готові паперові та електронні комплекти найбільш розповсюджених в діяльності практичного психолога психодіагностичних методик, до яких входять: інструкції, стимульний матеріал, бланки відповідей, ключі та трафарети для обробки результатів, електронні засоби збору та обробки психодіагностичних даних.

3. **«Математичні методи в психології»** – здобувачам пропонуються конкретні кейси для обробки даних емпіричних досліджень, – готові файли-шаблони MS Excel та Google Sheets для обчислення основних статистичних критеріїв (кореляційного аналізу, аналізу розбіжностей, регресійного аналізу), які можуть бути легко швидко застосовані в практичній ситуації; а також картки, які містять короткі покрокові інструкції-алгоритми для розрахунку основних статистичних критеріїв в комп'ютерній програмі IBM SPSS Statistic.

4. **«Екстремальна психологія»** – здобувачам пропонуються **інноваційні психотехнології** для розвитку та формування у них навичок резильєнтної поведінки та практичних умінь надання першої психологічної допомоги в незвичних та екстремальних умовах.

5. **«Кризова психологія»** – здобувачам пропонуються протоколи, відповідно до яких вони надають психологічну допомогу особам, що знаходяться у кризових станах.

6. **«Основи клінічної психології»** – здобувачі практично опанують принципи організації і надання психологічної допомоги у сфері охорони здоров'я.

7. **«Психотерапія стресогенних та соматоморфних розладів»** – в рамках курсу розглядаються питання етіології, патогенезу, класифікації стресогенних і соматоформних розладів, практично відпрацьовуються основні методи психотерапії цих захворювань.

8. «Психологія емоцій та почуттів» – здобувачі пізнають загальнотеоретичну характеристику різноманітних емоційних реакцій, станів і почуттів; та використовуючи різноманітні психотехнології, опановують технікою їхнього врегулювання, коригування, унормування, безпечного й екологічного проживання. Підготовлено підручник «Психологія емоцій та почуттів» продовжує серію «Психотехнології» [1]. Його основною метою є розкриття сутності методики застосування під час надання психологічної допомоги різноманітних психотехнологій у контексті або безпечного проживання, або внормування та або корегування деяких: а) емоційних реакцій (тривоги, страху, гніву); б) емоційних станів (стресу, тривоги, страху, фрустрації, печалі, горя) та в) почуттів людини (пристрасті, образи, провини, заздрості, ревнощів, сорому). У пропонованому підручнику чітко простежується позиція авторів стосовно того, що одна й та ж емоція може бути й [1]:

- 1) емоційною реакцією на певний подразник (наприклад, реакція тривоги на несподівану подію);
- 2) провідним емоційним станом (наприклад, стан тривоги, що виник через переживання людиною власного ставлення до когось або чогось конкретного);
- 3) почуттям (наприклад, почуття тривоги, яке виникло внаслідок передбачення особою чогось жахливого, що може чи не може статися або відбутися).

У підручнику автори представили зазначені емоційні феномени людини (емоційні реакції, емоційні стани та почуття) в окремих розділах для того, щоби систематизувати наявні теоретичні знання, структурувати наукові положення та надати конкретний психологічний інструментарій для роботи з ними.

Так, архітектоніка підручника «Психологія емоцій та почуттів» демонструє загальнотеоретичні положення емоційних феноменів людини (емоційної реакції, емоційного стану та почуттів) і конкретних психотехнологій їхнього врегулювання, безпечного переживання та коригування. Тобто у підручнику синергійно поєднано теоретичну та практичну складові й тому він має практично-прикладний характер [1].

9. «Теорія і практика психологічного тренінгу» – здобувачі вчаться розробляти та запроваджувати психотренінгові програми. Так, зокрема, здобувачами-психологами були підготовлені та проведені зі здобувачами різних факультетів Університету міні-тренінги з таких тем: «Формування позитивного мислення», «Формування комунікативної культури та протидії маніпуляціям», «Формування асертивності», «Формування емпатії», «Формування протидії негативному впливові», «Профілактика розладів харчової поведінки», «Розвиток творчих здібностей», «Управління гнівом», «Розвиток стресостійкості» тощо.

Інноваційним є підхід кафедри психології й до процесу проходження здобувачами практики. Майбутні психологи проходять практику у психологічних службах: закладів загальної середньої та вищої освіти, закладів охорони здоров'я, Національної поліції України, Національної гвардії України, Збройних сил України, Державної служби з надзвичайних ситуацій, Центру соціальних служб Одеської міської ради, комунальної установи «Центр матері та дитини», комунального некомерційного підприємства «Одеський обласний центр екстреної медичної допомоги і медицини катастроф» Одеської обласної ради, Філії Державної установи «Центр пробації» в Одеській області», Комунальної установи «Одеський інклюзивно-ресурсний центр №5», ГО «Міжнародний Центр «Психосоціальних Рішень», Психологічній студії Ольги Самари «Совунья» та тощо. Майбутні психологи мають можливість пройти практику безпосередньо на клінічних базах під керівництвом практикуючих психологів, психотерапевтів, клінічних психологів, лікарів, реабілітологів, ерготерапевтів, консультантів по хімічним залежностям.

Для цього кафедрою використовуються інноваційні форми, типи та види проведення: а) лекційних занять (лекція-візуалізація, бінарна лекція, проблемна лекція, лекція-конференція; лекція-екскурсія, лекція-зустріч та ін.) та б) практичних занять (семінари-диспути, семінари-колоквиуми, семінари-екскурсії, семінар-дискусія, практичні заняття з елементами тренінгу, міні-тренінги, круглі столи та ін.). А також **різноманітні сучасні** методи та прийоми навчання (тренінгові вправи, розв'язання ситуаційних та проблемних завдань,

ділові та рольові ігри, метод дебатів, метод кейсів, мозковий штурм тощо) та засоби (метафоричні асоціативні карти, психологічні трансформаційні ігри, мультимедіа-кейси та відео-кейси, тематичні презентації та ін.).

Таким чином, під час вивчення навчальних дисциплін та проходження практики, здобувачі вищої психологічної освіти, мають можливість апробувати себе в якості психодіагноста, психолога-консультанта, сімейного психолога, кризового психолога, психолога-тренера, психолога-дослідника, клінічного психолога та тощо.

Список використаних джерел

1. Цільмак О.М., Шмаленко Ю.І., Мілорадова Н.Е., Гарькавець С.О. та ін. Психологія емоцій та почуттів: підручник. / [О.М. Цільмак, Ю.І. Шмаленко Н.Е. Мілорадова, С.О. Гарькавець та ін.] за загальною ред. О.М. Цільмак, Одеса: Видавничий дім «Гельветика», 2024. – 420 с. з іл. – (Серія «Психотехнології»)
2. Цільмак О.М. Технології психологічного консультування: підручник / О.М. Цільмак; підрозд. 2.4.2 у співавторстві з А.Д. Онішкевич. – Одеса: Астропринт, 2023. – 212 с. – з іл. – (серія «Психотехнології»).

Ключові слова: здобувач вищої освіти, авторські навчальні дисципліни, психолог, психологія, практичне навчання, освітній процес, освітній компонент, теоретико-практична підготовка, компетентність.

Key words: student of higher education, author's educational disciplines, psychologist, psychology, practical training, educational process, educational component, theoretical and practical training, competence.